

Vydává Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Českou národní bankou a Ministerstvem financí ČR ve vydavatelství **Economia, a. s., Praha**

© Fakulta sociálních věd UK Praha

Adresa redakce: Vínohradská 49  
120 74 Praha 2

tel.: (02) 22 25 00 36 nebo: (02) 215 93 171

fax: (02) 22 25 04 62

e-mail: red.fau@iol.cz

**Šéfredaktor: Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc.**

**Výkonná redaktorka: Mgr. Renata Nováková**

**Publishers: Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague, in Cooperation with the Czech National Bank and the Ministry of Finance of the CR in Publishing House **Economia, Prague****

© Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague

Editor's Office: Vínohradská 49  
120 74 Prague 2  
Czech Republic

**Editor in Chief: Zdeněk Tůma**

## OBSAH

Ondřej SCHNEIDER: Euro, evropská konvergence a česká ekonomika . . . . . 1

Luděk URBAN: Rozšiřování Evropské unie a Česká republika . . . . . 6

František VENCOVSKÝ: Utváření emisního mechanismu společné evropské měny . . . 20

Petr ZAHRADNÍK: Význam maastrichtských kritérií makroekonomické konvergence . . 33

Evžen KOČENDA: Sbližování měnových kurzů v zemích střední a východní Evropy . . . . . 46

### Převzato

Bernhard SPEYER: Dopady Evropské měnové unie na evropský bankovní sektor . . . 59

## CONTENTS

Ondřej SCHNEIDER: Euro, European Convergence and Czech Economy . . . . . 1

Luděk URBAN: The EU Enlargement and the Czech Republic . . . . . 6

František VENCOVSKÝ: Forming a Monetary Mechanism for the Single European Currency . . . . . 20

Petr ZAHRADNÍK: Maastricht Criteria and Their Macroeconomic Significance . . . . 33

Evžen KOČENDA: Convergence of Exchange Rates in Central and Eastern Europe . . 46

### Reprinted

Bernhard SPEYER: The Effects of EMU on the Structure of European Banking . . . . 59

*Autorská práva vykonává vydavatel (viz § 4 zák. č. 35/1965 Sb. ve znění změn a doplňků). Užití částí nebo celku publikovaných textů – včetně publikovaných zpracovaných znění judikátů – , rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem (zejména mechanickým nebo elektronickým) bez výslovného svolení vydavatele je **zakázáno**.*

**Editorial board:** Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Věra Kameníčková, CSc., Ing. Evžen Kočenda, PhD., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Ing. Karel Půlpán, CSc., Ing. Ondřej Schneider, PhD. (zástupce předsedy), Ing. Miroslav Singer, PhD., Mgr. Kateřina Šmídková, MA, Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc. (předseda), Doc. Ing. Miloslav Vošvrda, CSc.

**Editorial board:** Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., PhD. Zdeněk Drábek, Ing. Petr Dvořák, Gabriel Eichler, Ing. Michaela Erbenová, PhD., Ing. Milena Horčicová, CSc., Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Prof. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Jonáš, Ing. Jan Klacek, CSc., Ing. Ivan Kočárník, CSc. (předseda), Ing. Jiří Kunert, Ing. Pavel Kysilka, CSc., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Ing. Jan Mládek, CSc., Prof. Ing. Lubomír Mlčoch, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, Doc. Ing. Zbyněk Revenda, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc., Doc. Ing. František Turnovec, CSc., Prof. Dr. František Vencovský, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

# Rozšiřování Evropské unie a Česká republika

Luděk URBAN\*

Evropská unie není a nikdy nebyla uzavřeným společenstvím. Již v Římské smlouvě z roku 1957 byly ostatní státy vyzvány, aby se připojily k úsilí zakladatelských států, pokud sdílejí stejné hodnoty. Článek O Smlouvy o Evropské unii z roku 1992 k tomu dodal, že „kterýkoli evropský stát může požádat o členství v Unii“. Amsterodamská smlouva z roku 1997 podmínky členství zpřesňuje a vlastně rozšiřuje. V její preambuli se uvádí, že Unie je oddána „zásadám svobody, demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a právnímu státu“. K těmto zásadám, které jsou společné všem členským státům Unie, se ještě připojuje, že členské státy respektují základní lidská práva, která zajišťuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná v Římě v listopadu 1950, že respektují základní sociální práva zakotvená v Evropské sociální chartě podepsané v říjnu 1961 v Turínu a také v Chartě základních sociálních práv zaměstnanců v zemích Evropského společenství z roku 1989. Tyto nové články Amsterodamské smlouvy patrně anticipují skutečnost, že členy Evropské unie se v dohledné budoucnosti mají stát také země střední a východní Evropy (SVE), které teprve procházejí etapou transformace své ekonomiky, které na nových základech teprve vytvářejí svůj politický a sociální systém a které prošly v minulých desetiletích složitým vývojem.

## Odišnost situace, v níž se země SVE ucházejí o členství v EU

Rozšiřování členské základny Evropské unie je proces, který můžeme sledovat od začátku 60. let, tedy brzy po založení EHS. Nynější rozšíření, jehož kandidáty je deset zemí střední a východní Evropy (Polsko, Maďarsko, Česká republika, Slovinsko, Estonsko, Slovensko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Bulharsko) a Kypr, je v pořadí už páté. V první vlně, po velice zdoluhavém jednání, byly v roce 1973 přijaty tři země: Velká Británie, Dánsko a Irsko. Iniciátorem žádosti byla Velká Británie, následující dvě země celkem přirozeně následovaly Velkou Británií, protože s ní byly úzce ekonomicky spojeny. Vlastní „zařazení“ nových zemí do EHS nebylo ve srovnání s pozdějšími etapami rozšiřování tehdy příliš náročné. Nejnáročnější pro přijímané země vlastně bylo přijetí zásad společné zemědělské politiky a zapojení do celní unie. To byla také tehdejší fáze integračního procesu,

\* Prof. Ing. Luděk Urban, CSc. – Institut ekonomických studií FSV UK Praha  
Stať byla zpracována za podpory projektu GAČR 402/98/1498.

kteřé EHS dosáhlo. Pro druhé (1981, Řecko) a třetí (1986, Portugalsko a Španělsko) rozšířeni bylo příznačné, že se poprvé v takovém počtu do ES zapojily země mnohem méně vyspělé než jádro ES. Rozhodnutí o přijetí tří zemí jižního křídla ES bylo tehdy motivováno především politickými a strategickými úvahami vyvolanými studenou válkou v Evropě. Velké ekonomické rozdíly těchto tří zemí proti průměru ES si poprvé ve velkém měřítku vynutily uvažovat o hospodářské pomoci, jež měla tuto disparitu postupně snížit. V té době se proto také poprvé objevuje program ES, který má dodnes vysokou prioritu: posílení ekonomické a sociální soudržnosti zemí Společenství prováděné prostřednictvím podpory méně vyspělých zemí a regionů z tzv. strukturálních fondů a prostřednictvím regionální politiky. Přijetí této skupiny zemí do ES bylo v jednom ohledu snazší: neexistoval ještě jednotný vnitřní trh se svou rozsáhlou legislativou a přirozeně také ani program přechodu k měnové unii.

K čtvrtému rozšíření došlo v roce 1995 a týkalo se Rakouska, Švédska a Finska (Norsko v referendu konaném v roce 1994 svou účast v ES odmítlo). Vnitřní hospodářská a politická připravenost těchto zemí ke vstupu byla zcela odlišná od předchozího rozšíření a zásadně se také mezitím změnila situace v Evropě. Ve skupině byly tři vyspělé země s dlouhodobě pěstovanými a vyrovnanými obchodními vztahy se zeměmi ES. Toto rozšíření si proto nejen nevyžadovalo významnější hospodářskou podporu, jako tomu bylo v předchozích dvou případech, ale nové země byly naopak předchozím vývojem připraveny na obchodní režim jednotného vnitřního trhu a již před zahájením jednání o vstupu převzaly velkou část pravidel tohoto trhu. Bylo to rozšíření prakticky bezproblémové, přičemž noví členové se zařadili vesměs mezi čisté přispěvatele rozpočtu ES.

Poslední, páté rozšíření, které zahrnuje uvedených 10 zemí střední a východní Evropy včetně České republiky, se ve všech ohledech odlišuje od předchozích. Pokusíme se shrnout jeho specifika:

- nikdy v minulosti neaspiroval na členství takový počet zemí, navíc s tak *relativně nízkou ekonomickou úrovní* jako nyní. Podle údajů Komise z roku 1996 by se počet obyvatel Unie rozšířením o těchto 10 zemí mohl zvýšit o více než 100 milionů osob (zvýšení počtu téměř o jednu třetinu), avšak HDP na obyvatele těchto zemí dosahuje pouze 32 % průměru Unie. Jejich přijetím by se HDP Unie zvýšil jen asi o 4 %, takže průměrná úroveň HDP na obyvatele Unie by poklesla o 16 procentních bodů. Výdaje na hospodářskou pomoc, na kterou by noví členové měli nárok podle pravidel Unie, by se obrovsky zvýšily. Zdroje rozpočtu EU by tak byly vystaveny náporu, který překračuje všechny možnosti existujícího a budoucího rozpočtu Unie. Dostát těmto nárokům by si vyžadovalo, aby současní členové Unie buď značně zvýšili své odvody do společného rozpočtu, nebo aby dobrovolně omezili své dosavadní nároky na jeho zdroje;
- nikdy v minulosti nežádaly o členství země, které zatím *nedokončily proces ekonomických a často také politických reform*. Přidružené země – a ČR není výjimkou – nezavršily proces privatizace, nemají zdaleka dokončenu restrukturalizaci, jsou málo konkurenceschopné na trzích Unie a mají nadto velké nedostatky ve státní správě. Proces budování nových, případně zefektivnění dosavadních institucí (např. soudy) není zdaleka ukončen. Vstup do EU splývá v těchto zemích s dokončováním transformačního procesu. Instituce Evropské unie, které jako předpoklad vstupu vyžadují přijetí legislativy Unie a její prosazení v kandidátských zemích,

se tak stávají katalyzátorem konsolidace tržní ekonomiky a demokratických institucí. Tento zvláštní partnerský vztah vyžaduje od zemí EU značnou hospodářskou a technickou pomoc (poskytovanou zejména prostřednictvím programu PHARE a od roku 2000 novými programy);

- nové rozšíření probíhá v době, kdy *přestalo existovat bipolární rozdělení světa* a kdy SSSR a Varšavská smlouva po svém rozpadu, resp. rozpuštění přestaly působit jako faktor stmelující členské země EU. V době, kdy přestalo hrozit nebezpečí z Východu, se objevují mnohem různorodější názory na činnost Unie a v rámci toho také na její rozšíření. Objevuje se menší ochota přihlížet pouze k politickým a strategickým přínosům (jako tomu bylo v případě Řecka, Portugalska a Španělska v 80. letech). Na nutnost dodatečných ekonomických nákladů spojených s novým rozšířením nereagovaly dosavadní členské státy ochotou přistoupit na přerozdělení existujících výdajů z rozpočtu Unie nebo na zvýšení příspěvků; uvažované náklady nového rozšíření působí naopak spíše jako jeho brzdicí faktor;
- tím se také vysvětluje, proč v úvahách o rozšíření Unie do střední a východní Evropy se tak často poukazuje na *rizika* tohoto kroku. Vedle již zmíněného argumentu o neúnosných nákladech tohoto rozšíření se celkem oprávněně uvádí, že vzhledem k velkému ekonomickému rozdílu kandidátských zemí vůči průměru EU by se v případě jejich brzkého přijetí musely pro tyto země zavádět zvláštní podmínky, přechodná opatření. To by ovšem mohlo ohrozit soudržnost Unie a vyvolávat konflikty a nespokojenost u členských zemí. Zdůrazňování rizik vyznívá velice často jako varování před unáhleným a brzkým přijetím nových zemí. Navíc se opakovaně konstatuje, že Unie sama není ve skutečnosti dostatečně připravena na další rozšíření. Její instituce fungují vesměs podle pravidel, která byla zavedena Římskou smlouvou koncem 50. let. Není skutečně jasné, jak bude pracovat Komise, pokud by se počet jejích členů měl zvýšit na 26 (podle zásady jeden komisař za každou zemi). Není také jasné, jak by měla fungovat Rada ministrů, zejména pokud jde o hlasování kvalifikovanou většinou, vzhledem k počtu hlasů, které budou muset být přiděleny novým členům Rady. V institucionálním uspořádání Unie, které by před novým rozšířením mělo doznat značných změn, nezaznamenala Amsterodamská smlouva téměř žádný pokrok. Některé členské země Unie proto naléhavě žádají, aby ještě před přijetím nových členů byla bezpodmínečně upravena pravidla, podle kterých instituce Unie fungují.

Představitelé členských států dali současně na zasedáních Evropské rady v posledních letech mnohokrát najevo, že jsou připraveni přijmout nové členy ze zemí střední a východní Evropy a také že tomu budou napomáhat novými vstřícnými kroky. Posílená předvstupní strategie a s tím spojená zvýšená předvstupní pomoc odsouhlasená na zasedání Evropské rady v Lucemburku a zahájená v tomto roce jsou toho názorným příkladem.

## Co předcházelo současnému jednání o vstupu do EU

Významným mezníkem deseti zemí SVE na cestě jejich přibližování k Evropské unii se staly tzv. *Evropské dohody* ze začátku 90. let. Byly přijaty jako odpověď Unie na žádost tří zemí tehdejší Visegradské skupiny (Polska, Maďarska a Československa), aby vztahy mezi nimi a Unií nezůstávaly omezeny jen na hospodářskou a technickou pomoc (prostřednictvím programu

PHARE), ale aby zahrnuly především obchod a jeho rozšíření se zeměmi Unie. Musíme k tomu dodat, že dohody o přidružení uzavřené v letech 1990–91 (v případě České republiky opakovaně ratifikované vzhledem k rozdělení ČSFR a platné až od 1. 2. 1995) byly v zásadě dohodami o obchodu a kladly si za cíl vytvořit mezi oběma stranami pásmo volného obchodu. Měla být odstraněna cla a jiné překážky obchodu s průmyslovými výrobky, a to tak, že jejich odbourávání mělo postupovat asymetricky, rychleji na straně Unie. Liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky měla naproti tomu probíhat na recipročním základě. Uzavření asociačních dohod přidružené země velice přivítaly. Představitelé Unie dávali však jasně najevo, že dohody nepovažují za závazek přijmout přidružené země za členy společenství.

Přesto měly a mají Evropské dohody dalekosáhlý význam pro přibližování zúčastněných zemí Unii. Otevírání trhů Unie umožnilo přidruženým zemím, aby v poměrně krátké době přeorientovaly svůj zahraniční obchod na západní Evropu. V průměru kolem 60 % jejich vývozu směřuje dnes do západní Evropy. Obrovským přínosem pro přidružené země tak byla zároveň skutečnost, že si zvykaly na tržní prostředí Unie a postupně si přivýkaly na jeho konkurenční atmosféru.

Nejen to: dohoda o přidružení rozšířila prostor pro volný pohyb služeb (zatím asymetricky ve prospěch přidružených zemí), volný pohyb kapitálu (nejen pro příliv kapitálu, ale také pro transfer zisků a úroků, případně repatriaci kapitálu) liberalizací na běžném účtu platební bilance. Subjekty z ČR a ostatních přidružených zemí si dále musely zvykat na soutěžní pravidla praktikovaná v Evropské unii (zákaz kartelů a zneužívání dominantního postavení, omezení možnosti státních podpor). Statut přidružení také znamenal postupné sblížování právních řádů a technických norem. V České republice platí už od roku 1993 vládní usnesení vyžadující harmonizační klauzuli (prohlášení o shodě s příslušnými právními normami EU) u všech nově zaváděných právních norem.

Význam dohod o přidružení pro země SVE nelze podceňovat; jejich plněním se jejich subjekty seznamovaly s podmínkami vnitřního trhu Unie, s činností institucí Unie, postupně harmonizovaly svou legislativu se situací Unie. To příznivě ovlivňovalo postup ekonomické transformace. Odpověď na zásadní otázku o vyhlídkách na vstup do Unie, jeho podmínkách a časových horizontech zůstávala však nezodpovězena.

## **Kodaňská kritéria**

Tlakům přidružených zemí na jasnější odpověď vyšla Unie vstříc historickým rozhodnutím učiněným na zasedání Evropské rady v Kodani v červnu 1993. V závěrech zasedání se konstatovalo, že „přidružené země střední a východní Evropy, které si přejí být členy Unie, se jimi mohou stát“. Toto zásadní rozhodnutí bylo doplněno třemi podmínkami, které musejí přidružené země splnit, aby jejich žádost o přijetí byla vážně přijata. Tato tzv. kodaňská kritéria, která jsou trvale platná, obsahují na prvním místě politickou podmínku, druhé a třetí kritérium se týkají ekonomické sféry.

Podmínky členství jsou tyto:

1. Země musí vykazovat stabilitu institucí zajišťujících demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a práv menšin.

2. Musí existovat fungující tržní ekonomika a země musí být schopna vyrovnat se s konkurenčním prostředím trhů Unie.

3. Země musí být připravena a schopna splnit závazky vyplývající z členství v Unii, včetně cílů politické, hospodářské a měnové unie.

K tomu byla dodána důležitá věta týkající se Unie: ta musí být s to absorbovat nové členy ze střední a východní Evropy, aniž by to ohrozilo dynamiku integračního procesu, aniž by byla ohrožena soudržnost zemí Unie a funkčnost jejich institucí.

Z kodaňských kritérií jasně vyplývá zásadní rozhodnutí Unie o přijetí přidružených zemí za její členy, avšak za podmínky splnění striktních podmínek na jejich straně a také za podmínky, že přijetí neohrozí fungování samotné Unie. Znění podmínek zároveň naznačovalo, že Unie se nepovažuje za výlučně ekonomické společenství. Na prvním místě mezi kritérii nacházíme podmínku politickou, bez jejíhož splnění je úspěšnost v dosažení ekonomických kritérií nedostačující. Právě tato okolnost se, jak známo, stala osudnou pro Slovensko, které se jako jediné z deseti přidružených zemí nekvalifikovalo k jednání o vstupu právě z tohoto důvodu.

### **Předvstupní strategie a Bílá kniha**

Další krok přibližující přidružené země k Unii byl učiněn na zasedání Evropské rady v Essenu v prosinci 1994. Tento summit dále zpřesnil podmínky, které musí uchazečská země splnit před vstupem. Nedal však žádnou odpověď na otázku, kdy by k němu mohlo dojít.

Hlavním přínosem zmíněného summitu byla formulace tzv. *předvstupní strategie zemí střední a východní Evropy (pre-accession strategy)*. Jejím cílem bylo dát jasný směr zemím, které se připravují na vstup. Tímto směrem měla být jejich příprava na začlenění do vnitřního trhu Unie, a to postupným přijímáním jeho pravidel. V závěrech zasedání se uvádí, že „příprava na vnitřní trh musí být v popředí pozornosti předvstupní strategie. Pomůže přidruženým zemím převzít závazky plynoucí z členství v Unii a rozvinout jejich schopnost uspět v konkurenčním tlaku a působení tržních sil v Unii. Integrace do vnitřního trhu bude v nadcházejících letech znamenat komplexní proces přibližování legislativy, norem a standardů.“ Tímto nasměrováním bylo jasně naznačeno, že přidružené země se mají orientovat nikoli na zapojování do společných politik Unie (např. zemědělské), nikoli na zapojování do přípravy na přechod k hospodářské a měnové unii, ale na přejímání legislativy vnitřního trhu Unie (*acquis communautaire* vztahující se k vnitřnímu trhu).

Předvstupní strategie se zpravidla charakterizuje tak, že do jednoho rámce byly zahrnuty čtyři oblasti :

1. evropské dohody,
2. mnohostranný strukturovaný dialog,
3. příprava na začlenění do jednotného vnitřního trhu a
4. pomoc zemím SVE prostřednictvím programu PHARE.

Nově se v rejstříku aktivit objevují tzv. strukturované vztahy, jejichž cílem bylo zapojit země SVE do mnohostranného dialogu. Mělo se jím dosáhnout toho, aby „přidružené země mohly hrát pozitivní roli v diskuzích o záležitostech společného zájmu“. Tento dialog měl mít formu setkávání nejvyšších představitelů zemí EU na jedné straně a nejvyšších představi-

telů zemí SVE na straně druhé, a to u příležitosti zasedání Evropské rady a kromě toho jednou nebo dvakrát ročně u příležitosti jednání Rady ministrů. Zkušenost však ukázala, že tato inovace, zavedená v rámci předvstupní strategie, nesplnila očekávání. Setkání totiž nemohla přijímat žádná rozhodnutí; ta jsou plně v kompetenci orgánů Unie.

Zpřesnění a další konkretizaci vytyčené předvstupní strategie přinesla Bílá kniha z roku 1995, která vyšla pod názvem „Příprava přidružených zemí střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu Unie“. Byla přijata na zasedání Evropské rady v Cannes v červnu 1995. Je to pozoruhodný dokument, který nemá v předchozím rozšiřování EU obdoby. Pro žádnou kandidátskou zemi v minulosti nebyla připravena pomůcka, která by ji orientovala ve složité legislativě Unie. Obsahuje dvě části: v první se vysvětluje, jak vnitřní trh vznikl, jaké jsou jeho zásady a jak funguje. V druhé části je podána v 23 kapitolách podrobná charakteristika legislativy vnitřního trhu odpovídající stavu z poloviny roku 1995. Nalezneme zde úpravu volného pohybu zboží, osob, služeb, kapitálu v EU, výklad směrnic harmonizujících oblast dopravy, telekomunikací, energetiky, životního prostředí, sociální politiky, ochrany spotřebitelů a jiné, včetně stupně naléhavosti jednotlivých opatření a struktur nutných pro zavedení legislativy vnitřního trhu do praxe kandidátských zemí.

Upřesnění podmínek, které přidružené země musejí splnit před vstupem, bylo a je pro ně neocenitelnou pomůckou. Nebyl však navržen žádný závazný harmonogram pro splnění těchto podmínek, nebyl oznámen žádný termín případného přijetí za člena Unie. Předpokládalo se pouze, že přidružené země si s přihlédnutím k domácím podmínkám samy vypracují časové programy a stanoví vlastní priority. Explicitně bylo oznámeno, že převzetí legislativy vnitřního trhu a vytvoření orgánů k její realizaci a kontrole nezakládají automaticky právo na vstup do EU. Bylo ovšem patrné, že rychlé a odpovědné převzetí legislativy vnitřního trhu přidruženými zeměmi bude při budoucím jednání o plném členství příznivě posuzováno.

Součástí předvstupní strategie se stal nový prvek : důraz na *regionální spolupráci a vztahy dobrého sousedství* mezi přidruženými zeměmi. Unie dala najevo, že jde o to, aby v předvstupním období byly uspořádány vztahy mezi zeměmi SVE nejdříve po politické stránce (např. mezi Maďarskem a Rumunskem, mezi Maďarskem a Slovenskem, v obou případech s ohledem na existenci menšin v sousedních zemích). Souběžně s tím se měly rozvíjet tyto vztahy také po hospodářské linii, a to podporou vzájemného obchodu (ustavením pásma volného obchodu) mezi přidruženými zeměmi samotnými. Ekonomické vztahy mezi přidruženými zeměmi měly být postupně zbaveny všech překážek, podobně jako se to podařilo ve vztazích mezi nimi a zeměmi EU. V závěrech esenského zasedání Evropské rady čteme, že „Unie povzbuzuje přidružené země k rozšiřování vztahů volného obchodu, jež má každá z nich s Uní, na jejich vzájemné vztahy. V tomto kontextu míří snahy o vytvoření středoevropské zóny volného obchodu správným směrem.“ Navíc Komise ohlásila, že bude sama iniciovat takové programy regionální spolupráce mezi členskými zeměmi, EU a přidruženými zeměmi, které podporují obchod a spolupráci v příhraničních regionech. Jde o tzv. Cross Border Cooperation (přeshraniční spolupráce). V případě České republiky se týká spolupráce regionů na hranicích s Bavorskem, Saskem a také Rakouskem. Zejména z prostředků programu PHARE se financuje rozšíření hraničních přechodů, usnadnění železničního spojení, projektů na ochranu životního prostředí a jiné.

## Rok 1997: přelomový rok v přibližování vstupu

Vskutku zlomovým rokem v přibližování vstupu přidružených zemí do Unie se stal rok 1997. V jeho průběhu došlo k těmto důležitým událostem:

1. V červenci 1997 byly zveřejněny posudky, které zpracovala Komise na každou z přidružených zemí SVE jako součást dokumentu známého pod názvem *Agenda 2000*. Posudky představují komplexní zhodnocení připravenosti přidružených zemí SVE na vstup, a to jednak s přihlédnutím ke třem kodaňským kritériím, jednak vzhledem k plnění programu obsaženého v Bílé knize z roku 1995.

Shrnutí posudků rozděluje přidružené země do tří skupin :

- a) devět zemí splňuje politické kritérium (stabilita demokratických institucí, právní stát, ochrana menšin). Jedinou zemí, která se z hlediska tohoto kritéria nequalifikovala, je Slovensko;
- b) dvě ekonomická kritéria sice v plném rozsahu nesplnila žádná z deseti zemí, avšak pět z nich (Maďarsko, Polsko, Česká republika, Slovinsko a Estonsko) pokročilo nejdále. Jak se uvádí ve shrnutí *Agenda 2000*, Maďarsko a Polsko se zatím přiblížily ke splnění těchto kritérií nejvíce, Česká republika a Slovinsko nejsou příliš za nimi a Estonsko musí ještě pokračovat v plnění posledního kritéria;
- c) zbylé země (Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Bulharsko) přes jistý pokrok musejí teprve konsolidovat svou ekonomiku. Slovensko je v plnění ekonomických kritérií úspěšnější.

Na základě tohoto hodnocení navrhla Komise, aby jednání o vstupu byla zahájena nejdříve s uvedenou pětící států.

Zároveň bylo oznámeno, že vlastní vstupní jednání s pěti vybranými zeměmi započne šest měsíců po skončení mezivládní konference, která byla uzavřena amsterodamským zasedáním Evropské rady v červnu 1997. To konkrétně znamenalo, že jednání s pěti kandidáty na vstup by mohlo začít nejdříve na přelomu roku 1997–98.

2. Dokument „*Agenda 2000*“ obsahoval nejen posudky na přidružené země SVE, ale také další kapitoly, které mají pro budoucí vstup zásadní význam. „*Agenda 2000*“ zaujímá z tohoto hlediska stanovisko zejména k těmto dvěma otázkám :

- a) jaké dopady bude mít rozšíření Unie o země SVE na ty její *politiky*, které jsou nejvíce náročné na zdroje rozpočtu EU. Především jde o *společnou zemědělskou politiku*, vzhledem k tomu, že s rozšířením Unie na východ se počet osob činných v zemědělství zdvojnásobí. Pokračování v dosavadní praxi společné zemědělské politiky by kladlo neufinancovatelné nároky na rozpočet EU. Dále jde o *politiku ekonomické a sociální soudržnosti*, jejímž prostřednictvím se provádí přerozdělování rozpočtu EU od bohatých a prosperujících zemí k chudším zemím a regionům. Vzhledem k tomu, že všechny země SVE by při dosavadní praxi *regionální politiky* měly nárok na podporu ze strukturálních fondů, vznikl by stejně jako v předchozím případě obrovský nápor na rozpočet EU. „*Agenda 2000*“ předkládá návrh, jak postupovat v obou případech, aniž by byl porušen závazek Unie přijmout nové členy;
- b) vzhledem k tomu, že střednědobý finanční rámec rozpočtu EU končí rokem 1999, připravila Komise návrh finančního rámce rozpočtu pro období 2000–2006, a to tak, aby uspokojil jak dosavadní hlavní příjemce rozpočtových výdajů (evropské zemědělce a zaostalé země, pří-



padně regiony), tak aby vyšel vstříc kandidátům ze zemí střední a východní Evropy a usnadnil jejich přípravu na vstup i první vstupní období (do roku 2006). Shrnutí těchto nových vstřícných kroků Unie vůči zemím SVE představuje její nová strategie nazvaná „Posílená předvstupní strategie“.

3. Amsterodamské zasedání Evropské rady v červnu 1997 přijalo upravenou verzi zakladatelských smluv, nazvanou podle města, v němž se jednání konalo. Pro kandidátské země je upravená smlouva důležitá proto, že sice obsahuje některé nové články, které se týkají budoucího rozšíření Unie (např. po rozšíření o prvních pět členů bude změněno pravidlo, podle něhož pět větších zemí – Francie, Itálie, Německo, Velká Británie a Španělsko – kandiduje do Komise dva komisaře), mnohem závažnější je však skutečnost, že o mnoha otázkách týkajících se institucionálního uspořádání amsterodamský summit nedospěl k žádnému závěru. Dohody bylo dosaženo pouze v tom, že před vstupem nových členů musí být svolána nová mezivládní konference, která se má zabývat výlučně úpravou fungování institucí EU nezbytnou vzhledem k budoucímu rozšíření. Jisté je však v současnosti to, že bez viditelného pokroku v institucionálním uspořádání Unie je vstup nových členů ohrožen.

4. Lucemburské zasedání Evropské rady v prosinci 1997 se zapsalo do kroniky rozšiřování Unie několika kroky. Především rozhodlo, že jednání o vstupu má být zahájeno v březnu 1998 v Londýně. Tohoto jednání se sice zúčastní všech deset zemí SVE (a Kypr), ale pouze v pěti případech (Maďarsko, Polsko, Česká republika, Slovinsko a Estonsko) má být jednoznačně zaměřeno na jednání o vstupu, v ostatních případech jde o pokračování předvstupní strategie. Bylo také konstatováno, že proces rozšiřování má dvě stránky: jednak přípravu kandidátských zemí na vstup do Unie, jednak zajištění řádné připravenosti Unie na rozšíření. O procesu rozšiřování se konstatovalo, že je to široký, komplexní a dlouhodobý proces, který bude probíhat po etapách. Každý kandidátský stát bude postupovat vlastním tempem závislým na stupni jeho připravenosti. Na adresu kandidátských zemí bylo opětovně zdůrazněno, že základním předpokladem pro zahájení jakýchkoli jednání o vstupu je splnění politických kritérií stanovených v Kodani (červen 1993). Rozhodnutí zahájit jednání ještě také automaticky neznamená, že jednání budou úspěšně uzavřena.

Lucemburský summit vyjádřil rovněž souhlas s programem posílené předvstupní strategie, který byl předtím předložen Komisí. Dokument „Agenda 2000“, zpracovaný rovněž Komisí, byl uznán za „vhodný pracovní základ“ dalších jednání o konkrétní podobě politik Unie v budoucnosti a o potřebném finančním rámci rozpočtu do roku 2006.

### **Posílená předvstupní strategie**

Co konkrétně znamená *posílená předvstupní strategie*? Pro pochopení je žádoucí připomenout závazný požadavek uváděný v „Agendě 2000“ a adresovaný kandidátským zemím: ty musejí převzít, zavést a dodržovat legislativu vnitřního trhu v co největším rozsahu *ještě před vstupem*, aby v okamžiku vstupu nebylo nutné jednat o výjimkách a ústupcích z této legislativy. S přechodným obdobím „Agenda 2000“ počítá pouze ve dvou případech: v zemědělství a u volného pohybu osob.

Hlavní slabiny kandidátských zemí, pokud jde o fungující tržní ekonomiku a rozsah převzetí legislativy vnitřního trhu, rozebírá a shrnuje příslušný posudek. Připomeňme spíše na okraj, že Posudek Komise na Českou republiku mimo jiné shledal nedostatky české ekonomiky ve fungování bankovního sektoru, v úrovni kapitálového trhu, v pomalé restrukturalizaci podnikové sféry, ve skladbě českého zahraničního obchodu. Uzavírá, že největší slabina a zároveň klíč k odstranění uvedených nedostatků spočívá v nedostatečné restrukturalizaci podniků. Urychlený postup v této oblasti by měl zlepšit výkonnost ekonomiky a odstranit vnější nerovnováhu. České vládě se vytyká, že až doposud neměla cílevědomou střednědobou strategii, pokud jde o přebírání legislativy vnitřního trhu. Posudek konstatuje, že velkého pokroku bylo dosaženo u volného pohybu zboží, menšího pokroku u volného pohybu služeb. Velké slabiny má zatím dosavadní praxe regionální politiky, ochrana životního prostředí, ochrana spotřebitele a také schopnost státní správy aplikovat právo EU. Ve střednědobém období, říká Posudek, by česká republika měla být „schopna vyrovnat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v Unii za předpokladu, že dojde k urychlení změn na podnikové úrovni“. Mimořádné úsilí včetně investic bude podle Posudku nutné vynaložit ve třech oblastech: v zemědělství, životním prostředí a energetice.

Smyslem posílené předvstupní strategie je pomoci kandidátským zemím v tom, aby již v období před vstupem přijaly maximum legislativy vnitřního trhu. Slabiny dosavadního stavu připravenosti přesně vyjmenovává posudek na příslušnou zemi. Aby se urychlilo a usnadnilo úsilí kandidátské země o přijetí příslušných kapitol legislativy Unie, uzavírá Komise s každou z nich tzv. *Partnerství pro vstup (Accession Partnership)*. V této smlouvě jsou definovány krátkodobé a střednědobé priority, na jejichž dosažení by se kandidátské země měly soustředit. Jak se uvádí v úvodu *Partnerství pro vstup s Českou republikou*, „předvstupní strategie bude posílena, aby umožnila nasměrovat pomoc v souladu se specifickými potřebami každého z uchazečů, a tak poskytla podporu pro překonání konkrétních problémů uvedených v posudku“.

Na splnění těchto priorit bude Komise každoročně uvolňovat prostředky, především z programu PHARE, které ovšem musejí být využity výlučně právě jen na dosažení priorit obsažených v *Partnerství pro vstup*. Současné byly všechny kandidátské země vyzvány, aby do konce března 1998 zpracovaly svůj *Národní program pro převzetí legislativy vnitřního trhu*. *Partnerství pro vstup České republiky* rozděluje priority na krátkodobé (do konce 1998) a střednědobé.

Mezi krátkodobými prioritami jsou formulovány tyto cíle:

1. *Ekonomické reformy*: jmenovitě se uvádí zpracování priorit střednědobé hospodářské politiky, opatření na zachování vnitřní a vnější rovnováhy, zlepšení rámce pro řízení korporací, zavedení zákonů regulujících finanční sektor, prosazení dohledu prostřednictvím nové Komise pro cenné papíry.

2. *Posílení institucionální a administrativní kapacity*. Jmenovitě má jít o zlepšení bankovního dohledu, dále dohledu v pojišťovnictví, dohledu při ochraně životního prostředí, v zemědělství, o započetí s budováním struktur nutných pro regionální politiku.

3. *Vnitřní trh*: úsilí se má zaměřit na zlepšení protimonopolního zákonodárství, legislativní rámec pro kontrolu státní podpory, zajištění práva v oblasti duševního vlastnictví, certifikáty a standardizace.

4. *Životní prostředí*: má být položen základ pro sblížování zákonů týkajících se životního prostředí.

Mezi *střednědobými prioritami* ekonomického zaměření nacházíme tyto:

1. *Společné hodnocení priorit hospodářské politiky* včetně její koordinace, politika zaměřená na dosažení skutečné konvergence v souladu s programem Unie na udržení ekonomické a sociální soudržnosti, dosažení nominální konvergence, které bude napomáhat přechodu ke společné měně.

2. *Posílení institucionální a administrativní kapacity*, což vyžaduje pokračovat v modernizaci státní správy, zlepšit fungování soudního systému, založit nezávislé orgány dohlížející na ochranu dat a ochranu spotřebitele, posílit úřady pro jadernou bezpečnost a daňovou správu.

3. *Vnitřní trh*: v této oblasti se počítá s harmonizací legislativy pro státní zakázky, účetnictví, ochranu dat, audiovizuální oblast, ochranu spotřebitele, se založením systému pro tržní dohled, dokončením harmonizace zákona o hospodářské soutěži, podporou rozvoje drobných a středních podniků aj.

Podrobně jsou vytypovány priority střednědobého období pro zemědělství (příprava na zavádění a prosazování společné zemědělské politiky včetně mechanismu pro řízení a monitorování zemědělských trhů), dále pro dopravu (uvolnění nezbytných investic pro dopravní infrastrukturu s ohledem na rozšíření transevropských sítí), pro zaměstnanost a sociální oblast (včetně dalšího rozvoje aktivního sociálního dialogu), pro životní prostředí (požadavky ochrany životního prostředí a zásada udržitelného rozvoje musejí být respektovány při realizaci národních politik v nejrůznějších oblastech), pro regionální politiku a soudržnost (založení administrativního a rozpočtového rámce pro regionální politiku tak, aby bylo možné se zapojit do strukturálních programů Unie hned po získání členství).

## **Konkrétní kroky posílené předvstupní strategie**

Nově formulovaná předvstupní strategie se skládá ze dvou částí:

1. z *Partnerství pro vstup*, na jehož základě se kandidátská země zavazuje splnit určitou část jeho priorit, přičemž Komise každoročně přidělí zemi prostředky pro jejich dosažení. Tyto zdroje budou přísně podmíněny pokrokem kandidátské země při přebírání legislativy Unie;

2. ze *zvýšené předvstupní pomoci*. Do roku 1999 se zvyšuje každoročně pomoc ze zdrojů PHARE, od roku 2000 na 1,5 mld. ECU. Od roku 2000, v rámci nového rozpočtového rámce do roku 2006, se opírá zvýšená předvstupní pomoc o nové zdroje:

a) pro potřeby zemědělství každoročně 0,5 mld. ECU,

b) pro strukturální změny každoročně 1 mld. ECU určená na investice do dopravy a životního prostředí (program zaměřením připomínající Kohезní fond).

Prostředky programu PHARE jsou od roku 1998 nově strukturovány: 30 % je určeno na výstavbu nových, případně restrukturalizaci dosavadních institucí, 70 % na investiční podporu. V prvním případě jde o podporu vybudování nezbytných administrativních institucí a vyškolení odborníků potřebných pro zavádění nové legislativy. V druhém případě program předpokládá investiční podporu rozvoje nezbytné infrastruktury. Jde zejména o investice na zemědělskou restrukturalizaci, regionální rozvoj a investice do lidských zdrojů, které by kromě jiného umožnily účast na programu Unie pro výzkum a technologický rozvoj. Vedle toho má tato podpora přispět ke splnění norem Unie, pokud jde o životní prostředí, zemědělství, průmysl,

bezpečnost práce a zdravotnictví, dopravu a telekomunikace. Podpora směřuje na velké infrastrukturní projekty, u nichž se však předpokládá, že kandidátské země uhradí 25 % jejich nákladů.

Inovace zavedená posílenou předvstupní strategií spočívá tedy v tom, že finanční pomoc se soustřeďuje do jednoho rámce a je poskytována jednoznačně na priority vymezené Partnerstvím pro vstup a odvozené z příslušných posudků na kandidátské země.

Partnerství pro vstup představuje přínos pro kandidátské země ještě v další oblasti. Očekává se totiž, že prostředky přidělené z tohoto titulu budou katalyzátorem přílivu dalších finančních prostředků do těchto zemí, a to od Evropské investiční banky (EIB), od Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) a od Světové banky (IBRD). Vytypování priorit v Partnerství pro vstup dává jistou záruku investičním záměrům a dá se předpokládat, že usnadní získání úvěrů od dalších finančních institucí.

Stojí za zmínku, že EIB na základě nového mandátu pro půjčky na období 1997–99 může uvolnit pro země SVE 3,5 mld. ECU. V rámci nové předvstupní strategie schválili guvernéri EIB na začátku roku 1998 zvýšení této částky o 7 mld. ECU. Půjčky od EIB budou tak využity k odstranění překážek vstupního procesu zemí SVE.

Partnerství pro vstup se neomezuje na uvedené aktivity. Jeho součástí je také to, že některé programy Unie, zatím určené výlučně členskými zeměmi, budou otevřeny rovněž kandidátským zemím. Jde zejména o programy týkající se školství, výzkumu, životního prostředí a malých a středních podniků. Přínos tohoto kroku je dalekosáhlý: uchazečské země se mohou seznámit s praktickým chodem těchto programů, zapojit se do jejich činnosti, a tím převzít další část legislativy Unie. Zvláště významný je přínos zapojení do výzkumných programů. Za účast v těchto programech se ovšem platí, takže se počítá s finanční spoluúčastí kandidátské země. Vzniklé výdaje lze částečně hradit z prostředků PHARE.

V jednom pohledu se nová, rozšířená strategie Unie liší od etapy předchozí. Vzhledem k nepřilíhivému pozitivnímu zkušenostem se strukturálním dialogem, který měl převážně formální povahu, se od této části předchozí agendy upouští.

Od roku 1998 bude Komise každoročně předkládat Radě zprávu hodnotící pokrok každého kandidátského státu SVE, pokud jde o plnění kodaňských kritérií a postup v přijímání legislativy Unie. Dříve než bude zpráva předložena, bude se s každou uchazečskou zemí jednat o tom, jak se plní priority Partnerství pro vstup. Tyto zprávy mají Radě posloužit jako vodítko pro rozhodování o tom, jak, kdy a jakým tempem má být vedeno jednání o vstupu, případně pro rozhodování o tom, má-li být toto jednání zahájeno také s dalšími uchazeči. První zpráva o každé z kandidátských zemí bude zveřejněna před koncem roku 1998.

Po konferenci v Londýně v březnu 1998, kterou bylo zahájeno jednání o vstupu, budou každým rokem následovat tzv. *Evropské konference*, kterých se zúčastní všechny členské země Unie a všechny kandidátské země (hlavy států a vlád, předseda Komise a ministři zahraničí). Má to být multilaterální fórum vzájemných konzultací, které by se týkaly jak hospodářských otázek a regionální spolupráce, tak kooperace v zahraniční a bezpečnostní politice, justici a vnitřních věcech a dalších oblastech společného zájmu. Smyslem Evropských konferencí je naplnění závazku Unie vybudovat Evropu zbavenou rozdělení a obtíží minulosti. Konferenci bude předsedat země, která předsedá Radě.

## Hospodářská strategie české vlády

Ke vstupu České republiky do EU neexistuje reálná alternativa. Samotná příprava na tento vstup je však spojena s nemalým úsilím. Je nutné se zorientovat v ne zcela přehledné legislativě Unie, zorientovat se ve všech hlavních souvislostech předvstupního období, mít jasno v jeho hlavních úskalích a vytyčit jednoznačné priority. Takové vodítko v podobě střednědobé hospodářské strategie potřebuje ke svému rozhodování nejen vláda, ale také všechny hospodářské subjekty v naší zemi. Zpracování takové konzistentní a přesvědčivé hospodářské strategie je také přípravou na budoucí konvergenční programy Unie.

Naše země má v tomto ohledu co dohánět, protože dokumentům zahrnujícím střednědobé rozhodovací období nebyl po dlouhou dobu přičítán žádný praktický význam. Dokument pod názvem „Hospodářská strategie vstupu do Evropské unie: východiska a směry řešení“ schválený českou vládou v červnu 1998 se snaží tento vážný nedostatek napravit tím, že formuluje východiska takové střednědobé hospodářské strategie, identifikuje hlavní problémové okruhy a naznačuje možné směry řešení. Dokument však zatím nesměřoval k formulaci jednoznačné trajektorie přechodu k žádoucímu stavu.

Zpráva realisticky oceňuje přínosy začlenění naší země do Evropské unie. Přístup na obrovský jednotný trh založený na principu volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu bude mohutným rozvojovým impulzem. Potenciální příliv investic, špičkových technologií a nejnovějších znalostí spolu s expanzí odbytových možností pro domácí firmy bude urychlovat potřebné strukturální změny a výkonnostní posun české ekonomiky. Oceňuje se, že již ve fázi před vlastním vstupem bude ze zdrojů EU uvolněna nemalá finanční pomoc na podporu konkurenceschopnosti a překonání úzkých míst, která by ČR jen obtížně řešila vlastními silami. Vzhledem k nižší ekonomické výkonnosti bude tato pomoc pokračovat i v období po vstupu do EU. Členství ČR v EU přinese také bezprostřední pozitivní efekty v politické a bezpečnostní oblasti, neboť se staneme součástí velkého stabilního celku, s možností podílet se na důležitých rozhodovacích procesech.

Jak dále uvádí vládní analýza, začlenění do EU neznamena pouze získání výhod, ale také vynaložení nemalých nákladů. Jejich část se bude týkat zvýšených výdajů vyvolaných dodržováním náročných zásad společných politik a přechodem na přísnější pravidla bezpečnosti práce. Hlavní nápor bude směřovat na adaptační schopnost podnikové sféry, která bude vystavena ještě ostřejší konkurenci silných zahraničních společností bez možnosti používat běžná ochranná opatření. Nepřipravenost na nové podmínky může vést k tomu, že mnohé české firmy neobstojí, což ve svých důsledcích zvyšuje riziko vzestupu nezaměstnanosti, oslabování některých odvětví či regionů, nárůstu sociálního napětí a nestability měny. Bylo by však iluzí, uvádí zpráva, se domnívat, že tato rizika lze odstranit, zůstane-li ČR stranou EU. „Členství v EU je pouze perspektivnější cestou k tomu, jak obstát v konkurenčním tlaku globálních trhů, kterému malá a otevřená česká ekonomika bude permanentně vystavena. Náklady související se vstupem do EU mají proto více charakter dlouhodobé investice, která zpřístupňuje výhody jednotného ekonomického prostoru.“

Jako klíčová priorita hospodářské politiky v předvstupním období se vytyčuje orientace na posílení konkurenceschopnosti české ekonomiky v nejširším slova smyslu. Sám pojem konkurenceschopnosti je ovšem příliš široký, obsahuje mnoho prvků a zpráva se ho proto snaží dešifrovat.

Dokument uvádí následující oblasti, které mohou pozitivně ovlivnit konkurenceschopnost české ekonomiky:

- důsledná restrukturalizace,
- vyvážený růst,
- stabilita veřejných financí,
- institucionální a legislativní připravenost,
- sociální únosnost.

Postup restrukturalizace, který byl až doposud z mnoha důvodů brzděn, by měl zaručit, že česká ekonomika bude s to odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám uvnitř Unie. Dokument doporučuje, aby se hlavní pozornost soustředila na dokončení privatizace, usazení vlastnických vztahů, zkvalitnění rozhodovacích procesů v podnicích, odstranění zbývajících deformací relativních cen, zlepšování právních norem a jejich vynutitelnosti. Působení tržních sil může být přitom doplněno efektivními programy pomoci.

Odstranění bariér rychlejší restrukturalizace je základní cestou k urychlení hospodářského růstu. Podpora dostatečně rychlého růstu má svůj význam, má-li ČR postupně dohánět ekonomickou úroveň zemí EU. Teprve zřetelné snížení mezery v produktivitě umožní plnou integraci do struktur EU a bezporuchové využívání výhod jednotného trhu.

V oblasti veřejných financí vytváří předvstupní období určité dilema. Na jedné straně rychle porostou vesměs opodstatněné požadavky na rozpočtové výdaje, které souvisejí s přebíráním bezpečnostních, ekologických, sociálních a mnoha dalších závazků. Více prostředků budou vyžadovat i investice do vzdělání a infrastruktury. Na druhé straně by v zájmu vyšší konkurenceschopnosti měly daňové sazby, a tím i rozpočtové příjmy klesat. Současně se dodává, že s finanční podporou z rozpočtu EU lze počítat pouze jako s doplňkovým zdrojem.

Příprava na vstup musí také vést k tomu, aby byly lépe připraveny instituce, které budou formulovat, provádět a monitorovat různé politiky. Česká republika má prakticky ve všech oblastech co dohánět, počínaje zanedbaností regionální politiky, opožděným zavedením nezávislého dozoru nad kapitálovým trhem, neexistencí institucí realizujících společnou zemědělskou politiku nebo ekologické inspekční funkce až po malou připravenost státní správy plnit nové úkoly spojené s integrací. Legislativní nepřípravenost je jednou stránkou mince; v ČR větším problémem než přijímání zákonů je však jejich praktická vynutitelnost.

Důraz na rozvoj lidských zdrojů, který je mimochodem v současné době považován za hlavní prioritu zemí EU, je tím spíše významný pro ČR. Nejde jen o to, dosáhnout vysoké úrovně odborné kvalifikace, ale také o další požadavky, hlavně zvyšující se flexibilitu pracovní síly, její iniciativnost a tvořivost.

A konečně, má-li být hospodářská strategie předvstupního období průchodná, nemůže opomíjet sociální důsledky. Pokračující restrukturalizace může přispět k růstu nezaměstnanosti a ke změnám její struktury. Různé formy sociálního dialogu mohou přispět k posílení adaptační schopnosti zúčastněných subjektů.

## LITERATURA

- Agenda 2000. For a stronger and wider Union.* European Commission, Brussels, 1997.
- Amsterodamská smlouva.* Delegace Evropské komise v České republice, Praha, 1998.
- Bílá kniha. Příprava přidružených zemí střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu Unie.* Delegace Evropské komise v České republice, Praha, 1995.
- Hospodářská strategie vstupu do EU: rozšířené teze.* Vláda České republiky, Praha, 1998.
- Národní program přípravy České republiky na členství v Evropské unii.* Praha, MZV ČR, 1998.
- Posudek Evropské komise k žádosti České republiky o přijetí do Evropské unie. *Ekonom*, 1997, č. 39–40.
- Průběžná zpráva o vlivu rozšiřování a přidružené země střední a východní Evropy na politiku EU. Dokumenty EU. *Mezinárodní politika*, 1996, č. 1, 2.
- Stav příprav na rozšíření EU. Informační zpráva Evropské komise. Dokumenty EU. *Mezinárodní politika*, 1996, č. 10.
- Zasedání Evropské rady konané ve dnech 16. a 17. června 1997 v Amsterdamu. Dokumenty EU. *Mezinárodní politika*, 1997, č. 7.
- Zasedání Evropské rady z 12. a 13. prosince v Lucemburku. Dokumenty EU. *Mezinárodní politika*, 1998, č. 1.

## SUMMARY

JEL Classification: F02

Keywords: economic integration – transition – European Union

## The EU Enlargement and the Czech Republic

Luděk URBAN – Institute of Economic Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague

The planned EU enlargement, its fifth, differs in almost all aspects from the previous ones—in the number of countries to join, in their relatively low economic level, and in their incomplete transformation from central planning. Moreover, the enlargement will take place at a time when the world is not strongly divided between two superpowers. EU countries are thus less inclined to weigh the political and strategic contribution of the enlargement, and are reluctant to agree to either a reallocation of the EU budget or to higher member contributions. Prior to the current negotiations, several crucial phases took place: European agreements, the setting up of the Copenhagen criteria, the White Book, and the development of pre-accession strategies. The turnaround year in the accession process was 1997, when the first evaluations of associated countries were published, the Agenda 2000 was prepared, the Amsterdam Treaty was approved, and the Luxemburg European Council decided that accession negotiations would start in spring 1998. At the same time, a revised version of pre-accession strategy, the Accession Partnership, were established. All candidate countries were asked to prepare a National Program for turning over to the EU legislation of the internal market.